

Norges Høyesterett - HR-2016-1857-A

Instans	Norges Høyesterett - Dom
Dato	2016-09-01
Publisert	HR-2016-1857-A
Stikkord	Strafferett. Faunakriminalitet. Ulvejakt.
Sammendrag	<p>Fire menn, som var tiltalt for forsøk på ulovlig felling av tre ulver, var dømt i lagmannsretten for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd jf. § 15, jf. strl. 1902 § 49. Høyesterett endret subsumsjonen overensstemmende med tiltalen til strl. 1902 § 152b andre ledd nr. 1. Det ble vist til at bestemmelsen tar sikte på å ramme reduksjon av en bestand som allerede før tiltaket er utrydningstruet, og at lovens uttrykk «minsker» er benyttet uten kvalifikasjoner av noen art. Høyesterett fant grunnlaget for å avsi ny dom til stede, jf. strpl. § 345 andre ledd andre punktum, og fastsatte fengselsstraffer fra ett år til 120 dager, avhengig av omfanget av den enkeltes deltakelse i forsøket. Den strengeste straffen omfattet også en grovt uaktsom overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd jf. § 15. For samtlige ble det også fastsatt tap av retten til å drive jakt og fangst i tre år, jf. strl. 1902 § 29 første ledd bokstav b. Ved straffutmålingen ble det tatt utgangspunkt i at det skulle fastsettes en ubetinget fengselsstraff av en viss lengde, og lagt vekt på at jakten var planlagt og godt organisert, at formålet var å ta ut en gruppe på tre dyr, hvorav to var et par, og at jakten fant sted i yngletiden. (Rt-sammendrag)</p>
Saksgang	Sør-Østerdal tingrett TSOST-2014-168573 - Eidsivating lagmannsrett LE-2015-83191 - Høyesterett HR-2016-1857-A, (sak nr. 2016/779), straffesak, anke over dom.
Parter	I. Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tarjei Istad) mot A (advokat John Christian Elden), B (advokat Victoria Holmen), F (advokat Gunnar K. Hagen), C (advokat Halvard Helle), D (advokat Øystein Storrvik). II. A (advokat John Christian Elden) mot Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tarjei Istad). III. D (advokat Øystein Storrvik) mot Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tarjei Istad). IV. B (advokat Victoria Holmen) mot Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tarjei Istad). V. C (advokat Halvard Helle) mot Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tarjei Istad).
Forfatter	Bårdsen, Matheson, Ringnes, Noer, Endresen.
Sist oppdatert	2016-09-05

Innholdsfortegnelse

Norges Høyesterett - HR-2016-1857-A	1
Innholdsfortegnelse	2

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder lovanvendelse og straffereaksjon i en sak om ulovlig forsøk på felling av ulv. Den reiser særlig spørsmål i tilknytning til den generelle bestemmelsen om faunakriminalitet i straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1.
- (2) Ved Økokrims beslutning 7. oktober 2014 ble A, B, C, D, F og E satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. fjerde ledd, jf. § 49 og § 60a (post I). Grunnlaget var forsøk på ulovlig felling av tre ulver i forvaltningsområdet for ulv i Elverum kommune. A ble dessuten satt under tiltale for fullbyrdet overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, for forsettlig eller grovt uaktsomt å ha skutt en ulv i forbindelse med åtejakt på rev (post II). A og F ble også tiltalt for forskjellige overtredelser av våpenloven (postene III og IV).
- (3) Sør-Østerdal tingrett avsa dom 20. april 2015 [TSOST-2014-168573] der E ble frifunnet. De øvrige ble dømt i henhold til tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i ett år og åtte måneder for A, ti måneder for B og D, ett år for C og seks måneder for F. De ble dessuten fradømt retten til å utøve jakt og fangst, med en tapsperiode på fem år for A, tre år for B, C og D og to år for F. A og F ble i tillegg dømt til å tåle inndragning av en del våpen og ammunisjon.
- (4) Alle fem innga fullstendige anker over domfellelsen for forsøk på overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 60a (post I). As anke gjaldt i tillegg domfellelsen for fullbyrdet overtredelse av samme bestemmelser (post II). A og F anket også over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for noen av overtredelsene av våpenloven (post III). F anket dessuten over inndragningen. Anken over inndragningen og deler av ankene som gjaldt overtredelse av våpenloven ble nektet fremmet. For øvrig henviste lagmannsretten ankene til behandling.
- (5) Eidsivating lagmannsrett avsa dom 5. april 2016 [LE-2015-83191] hvor A, B, C og D ble funnet skyldige i forsøk på ulovlig felling av ulv. Lagmannsretten kom til at forholdet ikke ble rammet av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, men av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven § 49. Straffeloven § 60a ble ikke gitt anvendelse. Ettersom medvirkning til forsøk på overtredelse av naturmangfoldloven § 15 ikke var straffbar på gjerningstiden, ble F frifunnet. A ble i tillegg dømt for fullbyrdet uaktsom grov overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15 første ledd, for felling av ulv i forbindelse med revejakt.
- (6) Lagmannsrettens dom har følgende domsslutning:
 - «1. A, født 0.0.1967, dømmes for en overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven (1902) § 49 og for en overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd jf. § 15 første ledd. For disse forholdene, og for de forholdene som ble rettskraftig avgjort ved Sør-Østerdal tingretts dom av 20. april 2015, fastsettes en straff av fengsel i 9 - ni - måneder, jf. straffeloven (1902) § 62 første ledd. Varetektsfradraget utgjør 15 - femten - dager.
A fradømmes i tillegg retten til å drive jakt og fangst i 5 - fem - år, jf. straffeloven (1902) § 29 første ledd bokstav b.
 2. C, født 0.0.1971, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven (1902) § 49. Straffen fastsettes til fengsel i 5 - fem - måneder. Varetektsfradraget utgjør 12 - tolv - dager.
C fradømmes i tillegg retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven (1902) § 29 første ledd bokstav b.
 3. D, født 0.0.1979, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven (1902) § 49. Straffen fastsettes til fengsel i 120 - etthundreogtjue - dager. Varetektsfradraget utgjør 12 - tolv - dager.
D fradømmes i tillegg retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven (1902) § 29 første ledd bokstav b.
 4. B, født 0.0.1962, dømmes for overtredelsen av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven (1902) § 49. Straffen fastsettes til fengsel i 120 -

etthundreogtjue - dager. Varetektsfradraget utgjør 2 - to - dager.

B fradømmes i tillegg retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven (1902) § 29 første ledd bokstav b.

5. F, født 0.0.1969, frifinnes for tiltalens post I.

For det forholdet som er rettskraftig avgjort ved Sør-Østerdal tingretts dom av 20. april 2015 fastsettes straffen til en bot på 2 000 - totusen - kroner, subsidiært fengsel i 4 - fire - dager.

F frifinnes for saksomkostninger for tingretten.»

- (7) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over lagmannsrettens lovtolkning og straffutmåling. Det gjøres gjeldende at lagmannsretten har bygget på en uriktig forståelse av loven når den legger til grunn at uttrykket «minsker» i straffeloven § 152b andre ledd nr. 1 innebærer at reduksjonen må være så omfattende at den på sikt kan tenkes å ha en negativ innvirkning på bestandens mulighet til å unngå utryddelse. A, C, D og B har ved jakten gjort seg skyldige i straffbart forsøk på felling av ulv. F har medvirket.
- (8) Høyesterett har for alle fem grunnlag for å avsi dom for overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49, jf. straffeprosessloven § 345 andre ledd andre punktum.
- (9) Lagmannsretten har utmålt for milde straffer, hensett til utviklingen i lovgivningen og Høyesteretts praksis de senere år. Allmennpreventive hensyn tilsier en streng reaksjon. Det er skjerpene at det er tale om en planlagt og organisert jakt, og at forsøket gjaldt tre ulver, hvor to var et revirhevdende og ynglende par.
- (10) A, B, C og D har anket over fengselsstraffen og rettighetstapet. D gjør i tillegg gjeldende at lagmannsrettens bevisvurdering for hans vedkommende er i strid med uskyldspresumsjonen, idet retten har lagt for stor vekt på det den mener er svakheter ved hans forklaring. F er enig i lagmannsrettens lovanvendelse, som innebar at han måtte frifinnes. Hans innsats for å skaffe hunder til ulvejakten begrenset seg under enhver omstendighet til straffri forberedelse. Alle de tiltalte har motsatt seg at Høyesterett avsier ny dom dersom påtalemyndighetens anke over lovanvendelsen skulle føre frem.
- (11) **Jeg er kommet til** at påtalemyndighetens anke fører frem, og at det er grunnlag for ny dom for så vidt gjelder A, B, C og D. For Fs vedkommende må den frifinnende delen av lagmannsrettens dom oppheves.
- (12) Først redegjør jeg for mitt syn på lovanvendelsen og på spørsmålet om Høyesterett har grunnlag for å avsi ny dom for overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49. Jeg tar deretter stilling til fengselsstraffen og rettighetstapet.
- (13) **Lovanvendelsen under skyldspørsmålet**
- (14) Norsk ulvepolitikk bygger på ønsket om å opprettholde en liten, men livskraftig bestand i avgrensede geografiske soner. I disse særskilte forvaltningsområdene for ulv skal antallet holdes innenfor det fastsatte bestandsmålet, som i perioden 2004 til 2015 var tre årlige helnorske ynglinger, jf. Innst.S.nr.174 (2003-2004). Den totale helnorske bestanden var på gjerningstiden antatt å være færre enn 50 dyr. Nå er den, etter det opplyste, noe høyere. Utenfor sonene skal det ikke være ulv. Lovlig uttak skjer ved lisensjakt etter nærmere regler i rovviltforskriften. Jeg viser til Innst.330 S (2015-2016), som i hovedlinjene er dekkende for det forvaltningsregimet som gjaldt også på gjerningstiden, likevel slik at bestandsmålet nå er justert.
- (15) Det er delte meninger om grunnlaget for, og innholdet i, den norske ulvepolitikken. Og det er ulike syn på om de lokalsamfunnene som pålegges å leve med ulv i sine nærområder, påføres en urimelig belastning. Ulveforvaltning i Norge er i det hele både vanskelig og omstridt. For å begrense den fare en ulvebestand i Norge utgjør for husdyr, og for også ellers å ivareta lokalbefolkningens interesser,

har de politiske myndigheter funnet å burde avgrense ulvens leveområder og å holde den norske ulvebestanden så liten at den må bedømmes som utrydningstruet. Det er denne status, og den rovdyrpolitikken dette er utslag av, som er utgangspunktet ved anvendelsen av straffeloven § 1902 § 152b andre ledd nr. 1.

- (16) Om det sentrale hendelsesforløpet som ligger til grunn for den tiltaleposten hvor lagmannsrettens lovanvendelse er angrepet (post I), heter det i lagmannsrettens dom:

«En enstemmig lagmannsrett legger til grunn at A, C og B - sammen med flere medskyldige - var på jakt etter tre ulver i området ved Bjørnåsen lørdag 15. februar 2014.

A og C kjørte ut i terrenget langs Letjenndalsvegen tidlig på morgenen. De kjente til at ulvene, senest dagen i forvegen, hadde oppholdt seg innenfor en 'ring' av oppbrøytede skogsbilveger, nærmere bestemt Letjenndalsvegen, Kjølvegen og Kolsætervegen. Ved å kjøre langs disse vegene kunne de sjekke om spor i snøen viste at ulvene hadde gått ut av området i løpet av natta, eller om de fortsatt holdt til innenfor 'ringen'.

Ved 10-tida traff de D og E ved Krona. Møtet var avtalt på forhånd mellom A og D. På dette tidspunktet hadde A sett spor som gikk ut av 'ringen' nordover. Sammen fant de imidlertid igjen spor som tydet på at ulvene hadde gått inn i området igjen. Dette var ved Kjølkrisset, litt østover langs Kjølvegen fra Krona.

En eller flere av jaktdeltagerne begynte å følge spor etter ulvene sørover mot Bjørnåsen. Sporeren eller sporerne var utstyrt med en sender ('hundehalsbånd') som kommuniserte med en av As GPS-peilere. De øvrige kjørte eller posterte langs vegsystemet. En deltager i jakta gikk senere til fots innover i terrenget østfra. Han sluttet seg til sporeren som kom nordfra litt etter klokka 1300.

Sporerne nærmet seg etter hvert kraftgata som går nord-sør langs Kolsætervegen. Ved 1330-tida satte C seg på post i kraftgata. A posterte på vegen lenger nord. B kjørte, etter avtale med A, inn i terrenget sørfra og posterte langs Kolsætervegen, noe sør for det høyeste punktet i nærheten av Bjørnåsen. En av deltagerne i jakta posterte ved Holvollen, mellom postene til C og B.

Ca. klokka 1355 krysset ulvene kraftgata fra vest mot øst, omtrent 400 meter sør for posten til C. C skjøt flere skudd etter ulvene uten å treffe. Jegerne forsøkte å finne igjen ulvene uten å lykkes.»

- (17) Lagmannsretten kom til at jakten utgjorde forsøk på overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15 første ledd og straffeloven 1902 § 49. Påtalemyndigheten gjør for Høyesterett gjeldende at det i stedet er straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1 som får anvendelse, i tråd med tiltalen.

- (18) Straffeloven § 152b står i lovens kapittel 14 om allmennfarlige forbrytelser. Første ledd gjelder alvorlig forurensingskriminalitet. Andre ledd omfatter alvorlig fauna-, flora- og kulturminnekriminalitet. Bestemmelsen er videreført i straffeloven 2005 § 240.

- (19) Straffebudet kom inn i loven i 1993, etter Riksadvokatens initiativ. Formålet var å fange opp de alvorligste tilfellene av miljøkriminalitet og legge til rette for en «vesentlig straffskjerpelse for slike forbrytelser», jf. Ot.prp.nr.92 (1992-1993) side 3. Miljøverndepartementet gikk i brev 25. juni 1992 inn for forslaget, blant annet med følgende begrunnelse:

«En egen bestemmelse om alvorlig miljøkriminalitet i straffeloven vil innebære en markert opprioritering av lovgivningsmaktens bekjempelse av miljøkriminalitet. Den vil bidra til å skjerpe påtalemyndighetens prioritering av denne kriminalitetstypen, og den vil kunne medføre en generell skjerpning av reaksjonsnivået.»

- (20) I justisdepartementets høringsnotat ble dette fulgt opp og utdypet, jf. Ot.prp.nr.92 (1992-1993) side 7:
- «Ved å gi regler om miljøkriminalitet i straffeloven vil lovgiver signalisere at denne formen

for kriminalitet anses som alvorlig. Dette kan igjen føre til større oppmerksomhet omkring og innsats mot miljøkriminalitet.

Det kan etter departementets syn være behov for å heve strafferammen for en del former for alvorlig miljøkriminalitet. En slik heving vil gi signaler om at straffene ved miljøkriminalitet bør skjerpes i forhold til i dag. Det har til nå bare unntaksvis blitt idømt fengselsstraff for miljøkriminalitet, og fengselsstraffens lengde har ligget godt under maksimumsstraffen i de aktuelle straffebudene. Miljøkriminalitet blir riktignok ofte begått som ledd i næringsvirksomhet. Det er da i mange saker først og fremst naturlig å straffe bedriften, og da er det ikke aktuelt med fengselsstraff. Strafferammen blir dermed av underordnet betydning. Maksimumsstraffen for fengsel vil imidlertid gi en viss veiledning ved utmålingen av bøter. I en del tilfeller vil det dessuten være aktuelt å straffe fysiske personer - alene eller i tillegg til en juridisk person. Da vil strafferammen være av mer direkte betydning.»

- (21) Forslaget om det som noe misvisende er blitt hetende «generalklausulen» om miljøkriminalitet, fikk også bred tilslutning under høringen. Justisdepartementet fulgte opp, og fremhevet at bestemmelsen «er ment som et signal om at det i fremtiden skal reageres strengere mot miljøkriminalitet som er av en slik art og et slikt omfang at den omfattes av den foreslåtte bestemmelsen», og at den «vil legge forholdene til rette for en betydelig styrket strafferettslig innsats mot denne formen for kriminalitet», se Ot.prp.nr.92 (1992-1993) side 9. Justiskomiteen ga sin tilslutning, og fremholdt i Innst.O.nr.121 (1992-1993) at dette nye straffebudet «vil gi uttrykk for en generelt skjerpet holdning til alle typer miljøkriminalitet». I innstillingen ga komiteen også sin tilslutning til de foreslåtte strafferammene, blant annet under henvisning til at «bestemmelsen rammer kriminelle handlinger med store samfunnsmessige skadevirkninger».
- (22) Saken her gjelder faunakriminalitet, jf. § 152b andre ledd nr. 1, som lyder slik:
- «Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt minsker en naturlig bestand av fredede levende organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse ...»
- (23) Medvirkning er straffbar, jf. fjerde ledd.
- (24) Det er på det rene at den norske ulvebestanden er en «naturlig» bestand, og at den er fredet. Spørsmålet om ulven er utrydningstruet må besvares ut fra de til enhver tid gjeldende faglige vurderinger, hvor den såkalte *Rødlista* utgjør et naturlig utgangspunkt, jf. Ot.prp.nr.92 (1992-1993) side 12 og side 20, Rt-2002-258 og Rt-2005-76 avsnitt 24. I dag utarbeides *Rødlista* av Artsdatabanken med utgangspunkt i retningslinjene til Den internasjonale naturvernorganisasjonen (IUCN). Ulv er her ansett som «kritisk truet», noe som innebærer at det foreligger «ekstrem høy risiko for utdøing». Det er ikke nødvendig for domfellelse at tiltalte kjente til denne faglige vurderingen og grunnlaget for den, eller var enig. Det er tilstrekkelig at han har hatt forsett med hensyn til at rovdyrforvaltningen anser ulven som utrydningstruet, jf. til sammenligning Rt-2002-1713.
- (25) Den sentrale rettslige problemstilling i denne saken er om de tiltaltes jakt på tre ulver utgjorde forsøk på å *minske* bestanden, slik loven krever. Lagmannsretten har bygget på «at for å falle inn under 'minske', må en bestandsreduksjon minst være så omfattende at den realistisk sett på sikt kan tenkes å ha en negativ innvirkning på bestandens mulighet til å unngå utryddelse».
- (26) Ut fra en naturlig språklig forståelse av uttrykket «minsker en .. bestand» som «er truet av utryddelse», omfattes aktivitet som medfører at den truede bestanden reduseres. Presensformen tilsier at det avgjørende er hvorvidt bestanden blir redusert i og med aktiviteten. Det er ikke tilstrekkelig at det har oppstått fare for reduksjon. På den annen side krever ikke ordlyden at aktiviteten fører til utryddelse eller til en forhøyet risiko for utryddelse. Det straffebudet tar sikte på, om man holder seg til ordlyden og sammenhengen i den, er det å redusere en bestand som allerede før tiltaket er utrydningstruet. I loven er uttrykket «minsker» benyttet uten kvalifikasjoner av noen art. Ordlyden gir derfor ikke holdepunkter for å begrense rekkevidden av straffebudet til større bestandsreduksjoner

eller til reduksjoner som påvirker bestandens langsiktige overlevelse.

- (27) Da § 152b kom inn i straffeloven i 1993, var formålet, som jeg allerede har redegjort for, å styrke det strafferettslige vernet av miljøet, spesielt mot de alvorligste formene for miljøkriminalitet. Jeg oppfatter lovens egne avgrensninger som uttrykk for lovgivers syn på hvilken miljøkriminalitet som er så alvorlig at den bør rammes av bestemmelsen. I Innst.O.nr.121 (1992-1993) fremholder Stortingets justiskomiteé, i tråd med dette, «at bestemmelsen har fått en relativt presis utforming», og at det var «lagt vekt på å avgrense omfanget av bestemmelsen til bare å gjelde de alvorligere tilfeller av miljøkriminalitet». Det som er sagt om at bestemmelsen bare rammer de alvorligste formene for miljøkriminalitet kan da ikke begrunne en innskrenkende tolkning. Loven er heller ikke så vag eller så skjønnsmessig utformet at det oppstår spørsmål i tilknytning til kravet om klar lovhjemmel for straff i Grunnloven § 96.
- (28) I gjennomgangen av det som var kommet frem i høringsrunden før vedtakelsen av § 152b andre ledd nr. 1, drøftet departementet om det var behov for en kvalifisering av uttrykket «minsker». I Ot.prp.nr.92 (1992-1993) side 13 heter det om dette:
- «Det er etter dette uvesentlig hvordan bestandsreduksjonen skjer, det som har betydning er følgene av handlingen - den må ha gitt seg utslag i at bestanden 'minsker' ... Departementet går heller ikke inn for en ytterligere kvalifisering av begrepet 'minske', fordi det også stilles krav om at bestanden må være truet av utryddelse. Dette er et strengt krav i seg selv, og det er særlig viktig at det reageres strengt ovenfor ulovlige bestandsreduksjoner av så utsatte levende organismer. Det hører også med til dette bildet at det kan være usikkert hvilken virkning selv en relativt beskjeden bestandsreduksjon kan få, når bestanden fra før er så utsatt at den må betegnes som truet. Selv små inngrep i den naturlige bestanden kan i verste fall på sikt føre til en utryddelse.»
- (29) Departementet forkastet altså forslaget om å avgrense loven til de mer kvalifiserte tilfellene av bestandsreduksjon. Og det er ikke spor i forarbeidene av at man så for seg at straffebudet bare skulle ramme uttak som helt konkret ville være egnet til å påvirke bestandens mulighet for overlevelse. Jeg forstår forarbeidene slik at den nedre grensen derimot går ved uttak som er så små at det ikke er naturlig å si at de minsker bestanden som sådan. På side 19 i proposisjonen heter det om dette:
- «Hvor stor reduksjon som skal til for at en naturlig bestand må anses for å minske, vil kunne variere. Er bestanden fåtallig, kan det å fjerne ett eneste individ innebære at bestanden må anses for å minske. Er bestanden av en ikke ubetydelig størrelse, skal det normalt mer til for at vilkåret om at bestanden skal minske, må anses oppfylt.»
- (30) Det er i forarbeidene med dette lagt opp til at det skal skje en relativ sammenligning av bestandens størrelse - og eventuelt også sammensetningen - før og etter uttaket. Det er spesiell grunn til å feste seg ved det departementet sier om at det å fjerne ett eneste individ kan rammes av loven dersom bestanden fra før av er fåtallig.
- (31) Lagmannsrettens lovtolkning har derfor, så vidt jeg har kunnet se, ikke støtte i lovens ordlyd eller i forarbeidene.
- (32) Det er for Høyesterett fremholdt at straffeloven § 152b andre ledd nr. 1 gjelder absolutt, også der det måtte være gitt offentligrettslig tillatelse til felling. For at straffebudet ikke skal være til hinder for nødvendig lisensjakt, må den alminnelige grensen for det straffbare knyttes til den ytre rammen for lisensjakt, slik denne kommer til uttrykk i rovviltforskriften § 1, § 10 og § 13 og i Bernkonvensjonen artikkel 9. Det avgjørende etter disse bestemmelsene er om felling truer bestandens overlevelse.
- (33) Jeg er ikke enig i at reglene om lisensjakt må medføre en innskrenkende tolkning av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, i den forstand at straffebudet bare kan ramme fellinger som det heller ikke kunne ha vært gitt lisens til. Lisensjakt er lovlig og ikke rettsstridig i kraft av den offentligrettslige tillatelsen den bygger på, og rammes av denne grunn uansett ikke av straffeloven § 152b andre ledd

nr. 1.

- (34) Lagmannsretten har forstått loven slik at vurderingen av om bestanden minsker skal relatere seg til den norske, ikke den sørskandinaviske bestanden som den norske bestanden i biologisk og genetisk sammenheng er en del av. Jeg er enig i dette. Ordlyden og forarbeidene tar rett nok ikke uttrykkelig stilling til spørsmålet. Men loven sidestiller det at bestanden er truet nasjonalt med at den er truet internasjonalt. Det var dessuten, som jeg allerede har nevnt, en uttalt lovgiverforutsetning at spørsmålet om bestanden er utrydningstruet skal knyttes tett opp mot den norske *Rødlista*. Et slik nasjonalt perspektiv på bestanden er etter mitt syn også en nærliggende konsekvens av statenes forpliktelser etter Bernkonvensjonen artikkel 6.
- (35) Forsvarerne har gjort gjeldende at felling ikke nødvendigvis «minsker» den norske ulvebestanden, ettersom denne ville kunne opprettholdes av ulver som kommer over grensen fra Sverige og etablerer seg i Norge. Jeg er enig i at dette er relevant for vurderingen av hvor sterkt den norske bestanden er truet, noe jeg forstår at Artsdatabanken også tar hensyn til. Men jeg kan ikke forstå at dette kan få betydning for spørsmålet om den norske bestanden «minsker» dersom en eller flere ulver tas ut. Dette er en bruttostørrelse knyttet til den ulovlige felling isolert sett og idet den skjer, ikke til netto bestandsendring over en gitt periode.
- (36) Jeg må etter dette konkludere med at lagmannsretten har tolket loven feil.
- (37) Med hensyn til rettsanvendelsen, tar jeg utgangspunkt i at det på gjerningstiden var omkring 50 ulver som hadde opphold på begge sider av grensen mellom Norge og Sverige. Omkring 30 ble regnet som rent norske. Kun 3 familiegrupper hadde tilhold bare i Norge. Etter mitt syn er det klart at det å ta ut tre dyr, «minsker» denne bestanden. Jakt med sikte på slikt uttak må derfor, når den ikke resulterer i felling, anses som forsøk på overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1.
- (38) **Skal Høyesterett avsi ny dom?**
- (39) Påtalemyndigheten har bedt om at Høyesterett avsier dom for overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49, for A, C, D og B. I tillegg ønsker påtalemyndigheten at F, som ble frifunnet i lagmannsretten, dømmes for medvirkning til forsøk på overtredelse av samme bestemmelse, jf. fjerde ledd. Det er vist til at F, i forståelse med A, skulle forsøke å skaffe hunder til jakten.
- (40) Etter straffeprosessloven § 345 andre ledd andre punktum er utgangspunktet at Høyesterett kan avsi ny dom «dersom de nødvendige forutsetninger er til stede». I Rt-1997-437 sies følgende om denne adgangen:
- «Når tiltalte er frifunnet i lagmannsretten, bør Høyesterett vise stor forsiktighet med å avsi ny dom. Etter straffeprosessloven § 345 annet ledd annet punktum er lovens vilkår at ny dom kan avsis 'dersom de nødvendige forutsetninger er til stede'. I dette ligger for det første at lagmannsrettens premisser må gi tilstrekkelig faktisk grunnlag for å avgjøre skyldspørsmålet. Dertil kommer at lagmannsrettens dom, sammen med bevisførselen for Høyesterett, må gi grunnlag for en fullt forsvarlig straffutmåling. Når tiltalte er frifunnet i lagmannsretten, vil situasjonen oftest være at dommen bare i begrenset utstrekning gir en beskrivelse av forhold av betydning for en straffutmåling. Selv om Høyesterett har full kompetanse for så vidt gjelder de faktiske sider ved straffespørsmålet, kan det gi et utilfredsstillende grunnlag for straffutmålingen om sentrale sider av faktum her må fastlegges gjennom den middelbare bevisføring for Høyesterett. I alvorligere saker må det også legges vesentlig vekt på om tiltalte motsetter seg ny dom.»
- (41) Høyesteretts adgang til å avsi ny dom etter straffeprosessloven § 345 andre ledd må praktiseres innenfor rammene av de tiltaltes rett til en rettfærdig rettergang etter Grunnloven § 95 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1, jf. spesielt Den europeiske menneskerettsdomstolens dom 19. februar 1996 *Botten mot Norge* [EMDN-1990-16206-2] avsnitt 48-

53.

- (42) A, C, D og B ble domfelt i lagmannsretten. Dommen inneholder en inngående beskrivelse av saksforholdet. Den gir etter mitt syn et fullt ut forsvarlig grunnlag for å konkludere med at alle fire har gjort seg skyldige i straffbart forsøk på overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1. Jeg nevner spesielt at lagmannsrettens dom inneholder det som er nødvendig for at Høyesterett kan konstatere at alle fire hadde forsett med hensyn til de omstendigheter som gjør at jakten rammes av dette straffebudet, herunder om forholdet mellom uttak og bestand, og at rovdyrforvaltningen anså den norske ulvebestanden som utrydningstuet. Lagmannsrettens dom gir også et fullt tilstrekkelig grunnlag for å ta stilling til reaksjonsspørsmålet.
- (43) På vegne av D har forsvareren gjort gjeldende at lagmannsrettens bevisbedømmelse ikke kan legges til grunn, fordi lagmannsretten har trukket for vidtrekkende slutninger fra den omstendighet at D ikke kunne gi «noen rimelig forklaring» på de bevisene som påtalemyndigheten førte i lagmannsretten. Det er vist til uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 andre ledd, jf. EMK artikkel 6 nr. 2.
- (44) Det følger av Rt-2014-1292 avsnitt 14-15 at Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 er til hinder for at siktedes taushet utgjør det eneste eller det hovedsakelige bevis for straffeskyld. Det er heller ikke anledning til å pålegge den siktede selv å foreta utrednings- eller etterforskningskritt for å bevise sin uskyld. I saken mot D er det imidlertid, slik lagmannsretten har redegjort utførlig for, adskillig bevismateriale. Når lagmannsretten viser til Ds svake forklaring med hensyn til «konkrete og problematiske beviselementer», som et «moment» i den samlede bevisvurderingen, er det - slik jeg leser dommen - primært for å forklare hvorfor lagmannsretten fant å kunne bygge på de bevisene som talte mot ham, og for å anskueliggjøre årsaken til at man så bort fra at han selv benektet befatning med ulvejakten. Dette er i tråd med etablert norsk praksis, og går etter mitt syn godt klar av de grenser som følger av Grunnloven § 96 andre ledd og av EMK artikkel 6 nr. 2.
- (45) F ble frifunnet i lagmannsretten, ettersom han «i høyden» hadde medvirket til forsøket på ulovlig felling. På gjerningstiden omfattet naturmangfoldloven § 15 ikke medvirkning. Etter straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, jf. fjerde ledd er medvirkning straffbar.
- (46) Det er etter mitt syn samlet sett noe tvil om lagmannsrettens domsgrunner for Fs del gir Høyesterett et fullt ut avklart grunnlag for å kunne ta stilling til om alle objektive og subjektive vilkår for straff er til stede. Høyesterett bør da ikke avsi ny dom. I stedet bør lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 5, oppheves så langt F er frifunnet, jf. straffeprosessloven § 345 andre ledd.
- (47) **Straffutmåling**
- (48) Høyesteretts praksis viser at straffenivået for miljøkriminalitet er justert opp i tråd med lovgivers signaler, slik det blant annet er kommet til uttrykk gjennom vedtakelsen av straffeloven § 152b. Jeg viser til Rt-2011-10 avsnitt 19-20, Rt-2011-631 avsnitt 50, Rt-2012-65 avsnitt 120, Rt-2015-636 avsnitt 17 og HR-2016-1253-A avsnitt 32. I flere av disse dommene er også myndighetenes miljøforpliktelser etter den nåværende § 112 i Grunnloven trukket frem som begrunnelse for et skjerpet straffenivå.
- (49) Strafferammen for overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1 er fengsel i inntil seks år. Dette er det doble av rammen ved overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15. Loven gir ikke anledning til å fastsette kun bøtstraff. Som jeg har redegjort for tidligere, gir forarbeidene klare føringer fra lovgiver om at domstolene skal idømme tydelige straffereaksjoner.
- (50) I Rt-2005-76 avsnitt 32 slo Høyesterett fast at ved ulovlig jakt på våre totalfredede rovdyr ulv, bjørn og jerv, er utgangspunktet straff i form av ubetinget fengsel. Førstvoterende fremhevet i dommen at allmennpreventive hensyn veier tungt, ikke bare ut fra alvoret i den straffbare handlingen, men også fordi «ulovlig jakt på rovvilt vanskeliggjør naturvernmyndighetenes forvaltning av artene», fordi

ulovlige felling er medfører at myndighetene går glipp av verdifull informasjon og fordi oppdagelsesrisikoen gjennomgående er liten. Til dette kommer, fremholdt førstvoterende, «våre internasjonale forpliktelser».

- (51) Denne dommen fra 2005 gjaldt felling av jerv i strid med dagjeldende viltlov § 56 første ledd andre punktum, og den ligger dessuten noen år tilbake i tid. Ved overtredelse av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, må utgangspunktet etter mitt syn i dag være at den ubetingede fengselsstraffen skal ha en viss lengde. Jeg viser til sammenligning til Rt-2005-568, som gjaldt overtredelse av § 152b andre ledd nr. 2 i form av snauhugst av skog i et naturreservat.
- (52) Ved straffutmålingen i saken her, legger jeg vekt på at jakten var planlagt og godt organisert, at formålet var å ta ut en gruppe på tre dyr, hvor to av dem var et par, og at jakten fant sted i yngletiden. Forsøk straffes mildere enn fullbyrdet forbrytelse, jf. straffeloven § 51. Det må uansett ha betydning for straffen at ingen ulver ble felt. Men jeg vil samtidig si at når forsøket består i en organisert og langvarig jakt, er den enkelte deltakers straffeskyld nokså uavhengig av om laget samlet sett klarer å komme til felling. Jeg viser til de generelle uttalelsene om straffutmåling ved forsøkshandlinger i Rt-2012-1458 avsnitt 19.
- (53) Det må ved fastsettelse av straff også tas hensyn til at det, etter mitt syn, også må idømmes rettighetstap av en betydelig lengde, jf. Rt-2005-76 avsnitt 36.
- (54) Jeg legger til grunn at A var den som organiserte jakten og som hadde den mest sentrale rollen ved gjennomføringen. For overtredelsen av § 152b andre ledd nr. 1 isolert sett, bør straffen for ham være fengsel i omkring ni måneder.
- (55) I tillegg kommer for A den uaktsomme overtredelsen av naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15 (post II), samt overtredelser av våpenlovgivningen (post III og IV), herunder ulovlig befatning med og oppbevaring av to revolvere. Her veier overtredelsen av naturmangfoldloven - som jeg, i likhet med lagmannsretten, anser som grov - klart tyngst: I forbindelse med åtejakt på rev nattestid kom A til å felle en ulv som han trodde var en rev. A er en meget erfaren jeger. Han visste det var ulv i området. Han hadde hatt tid til å forsikre seg om at det han skjøt på var en rev. Etter fellingen ble ulven liggende skadd i en grop resten av natten, før A avlivet dyret etter at det var blitt lyst. Han varslet ikke viltmyndighetene, men gjemte ulven unna ved hjelp av en medhjelper. Denne delen av saken er omhandlet i Rt-2015-636.
- (56) Lagmannsretten kom til at forholdene i post II, III og IV tilsa et påslag i den samlede straffen på omkring tre måneders fengsel, noe jeg er enig i kan være passende, jf. også straffeloven § 62. På denne bakgrunn mener jeg at den samlede straffen for A bør settes til fengsel i ett år.
- (57) C deltok i jakten med sporing eller postering. Det er skjerpene at han også fyrte av flere skudd i retning de tre ulvene på altfor langt hold - omkring 400 meter. Risikoen for skade og unødige lidelse var betydelig. Straffen for C bør settes til fengsel i seks måneder.
- (58) D deltok i jakten som sporer eller han satt på post. Straffen for ham bør settes til fengsel i fem måneder. B kom noe senere inn i jakten. For ham er en straff av fengsel i 120 dager etter mitt syn passende.
- (59) **Rettighetstap**
- (60) For etablerte jegere vil tap av retten til jakt og fangst vanligvis oppleves som svært tyngende. Ved domfellelse for alvorlig faunakriminalitet i form av ulovlig jakt som rammes av straffeloven § 152b andre ledd nr. 1, bør det likevel bare helt unntaksvis komme på tale ikke å ilegge rettighetstap for en lengre periode, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b. Basert på det nivået som er forutsatt i HR-2016-1253-A avsnitt 39, bør varigheten i saken her som et utgangspunkt settes til fem år for alle

de domfelte, jf. § 33a andre ledd første punktum.

(61) Rettighetstapet trer i kraft i og med Høyesteretts dom, jf. straffeloven 1902 § 33a første ledd. Det skal etter lovens system ikke gjøres noe regulært fradrag for tiden som har gått siden den straffbare handlingen fant sted, heller ikke der den domfelte i denne perioden har fått våpen og annet utstyr beslaglagt eller inndratt. I saken her later det imidlertid til at de domfelte er gitt informasjon som feilaktig gav dem inntrykk av at deres rett til jakt og fangst var suspendert i påvente av rettskraftig dom. Jeg legger til grunn, slik også aktor har gjort, at de i perioden frem til Høyesteretts behandling rent faktisk også har forholdt seg som om de midlertidig var fratatt retten til jakt og fangst. Jeg finner det derfor riktig å redusere lengden på rettighetstapet til tre år, jf. til sammenligning Rt-2015-636 avsnitt 27.

(62) Jeg stemmer for denne

dom:

1. De domfeltes anker forkastes.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 5, oppheves så langt F er frifunnet.
3. A, født 0.0.1967, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49, naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15, våpenloven § 33 første ledd første punktum, jf. § 27a første ledd og våpenloven § 33 første ledd andre punktum, jf. § 8 første ledd, jf. straffeloven 1902 § 62 første ledd til fengsel i 1 - ett - år. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 15 - femten - dager.
4. A dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.
5. C, født 0.0.1971, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 6 - seks - måneder. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 12 - tolv - dager.
6. C dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.
7. D, født 0.0.1979, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 5 - fem - måneder. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 12 - tolv - dager.
8. D dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.
9. B, født 0.0.1962, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 120 - etthundreogtyve - dager. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 2 - to - dager.
10. B dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.

(63) Dommer **Matheson**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(64) Dommer **Ringnes**: Likeså.

(65) Dommer **Noer**: Likeså.

(66) Dommer **Endresen**: Likeså.

(67) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

1. De domfeltes anker forkastes.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 5, oppheves så langt F er frifunnet.

3. *A, født 0.0.1967, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49, naturmangfoldloven § 75 første og andre ledd, jf. § 15, våpenloven § 33 første ledd første punktum, jf. § 27a første ledd og våpenloven § 33 første ledd andre punktum, jf. § 8 første ledd, jf. straffeloven 1902 § 62 første ledd til fengsel i 1 - ett - år. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 15 - femten - dager.*
4. *A dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.*
5. *C, født 0.0.1971, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 6 - seks - måneder. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 12 - tolv - dager.*
6. *C dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.*
7. *D, født 0.0.1979, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 5 - fem - måneder. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 12 - tolv - dager.*
8. *D dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.*
9. *B, født 0.0.1962, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 152b andre ledd nr. 1, jf. § 49 til fengsel i 120 - etthundreogtyve - dager. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 2 - to - dager.*
10. *B dømmes til tap av retten til å drive jakt og fangst i 3 - tre - år, jf. straffeloven 1902 § 29 første ledd bokstav b.*